

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 15/2016-17

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 7. decembra 2016 predbežne prerokoval návrh Okresného súdu Pezinok v zastúpení sudkyňou JUDr. Máriou Špánikovou na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a čl. 130 ods. 1 písm. d) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 23 ods. 5 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov s čl. 20 ods. 4, čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky a takto

r o z h o d o l :

Návrh Okresného súdu Pezinok **o d m i e t a** ako podaný zjavne neoprávnenou osobou.

O d ô v o d n e n i e :

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 13. apríla 2016 doručený návrh Okresného súdu Pezinok (ďalej len „okresný súd“) v zastúpení sudkyňou JUDr. Máriou Špánikovou na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a čl. 130 ods. 1 písm. d) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade § 23 ods. 5 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vlastníctve bytov“) s čl. 20 ods. 4, čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 7 ods. 5 ústavy.

2. Z návrhu je zrejmé, že okresný súd ho podáva v súvislosti s konaním vedeným pod sp. zn. 4 C 29/08 „... v právnej veci navrhovateľov: 1/ [REDAKOVANÉ], 2/ [REDAKOVANÉ] proti odporcom: Slovenská republika [REDAKOVANÉ] o zriadenie vecného bremena za náhradu v prospech odporcov.“, pretože „Ust. § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov sa týka prejednávanej veci. Dotknuté ust. § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov má pre konanie rozhodujúci význam z dôvodu toho, či môžu žalobcovia vo veci žiadať:

- len zaplatenie náhrady za vecné bremeno voči žalovaným, ak toto vecné bremeno vzniklo podľa ust. § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov alebo

- žiadať zriadenie vecného bremena v prospech žalovaných za náhradu a žiadať zaplatenie príslušnej náhrady voči žalovaným, ak vecné bremeno podľa ust. § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov nevzniklo.“.

3. Keďže podľa okresného súdu je rozhodnutie o súlade § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov s označenými článkami ústavy dôležité pre rozhodnutie vo veci vedenej pod sp. zn. 4 C 29/08, okresný súd toto konanie uznesením č. k. 4 C 29/08-1487 zo 14. decembra 2015 podľa § 109 ods. 1 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku prerušil a vec predložil ústavnému súdu na posúdenie súladu ustanovenia § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov s čl. 20 ods. 4, čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 7 ods. 5 ústavy.

4. V danom prípade z návrhu vyplýva, že na základe druhostupňového správneho rozhodnutia Katastrálneho úradu v Bratislave sp. zn. Xo 43/12-BP z 30. júla 2012 došlo v katastri nehnuteľností k zápisu vecného bremena podľa § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov zaťažujúceho nehnuteľnosť (pozemok s parcelným č. 2045/25, ďalej len „sporný pozemok“, pozn.) žalobcov v spore vedenom okresným súdom pod sp. zn. 4 C 29/08, a to v prospech vlastníkov bytov a nebytových priestorov v bytovom dome č. 3803 postavenom z časti na pozemku žalobcov bez ich súhlasu.

5. Podľa okresného súdu, ako to vyplýva z už citovaného uznesenia zo 14. decembra 2015, posúdenie ústavnosti ustanovenia § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov je nevyhnutné, aby bolo zrejmé, čoho sa môžu žalobcovia v spore domáhať, t. j. či sa môžu

domáhať iba náhrady za už zriadené vecné bremeno podľa § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov (v prípade, že vecné bremeno bolo zriadené podľa tohto ustanovenia ústavne súladným spôsobom), alebo sa majú domáhať zriadenia vecného bremena za náhradu v prípade, že ustanovenie § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov je neústavné, a teda vecné bremeno zriadené na jeho základe bolo neúčinné. V tejto súvislosti okresný súd vo svojom návrhu uvádza argumenty, kvôli ktorým zastáva názor, že § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov, podľa ktorého bolo zriadené vecné bremeno na sporný pozemok žalobcov, je v rozpore v prvom rade s čl. 20 ods. 4 ústavy, podľa ktorého nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.

6. Podľa okresného súdu v danom konkrétnom prípade by bolo ustanovenie § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov aplikované v rozpore so zásadami vyjadrenými v čl. 20 ods. 4 ústavy, pretože obmedzenie vlastníckeho práva žalobcov zriadením vecného bremena na ich majetku nebolo ani v nevyhnutnej miere, keďže vecným bremenom bol zaťažený celý sporný pozemok žalobcov a nielen jeho nevyhnutná zastavaná časť; nebolo vykonané ani vo verejnom záujme, keďže podľa okresného súdu nemôže ísť o verejný záujem, keď sa zriaďuje vecné bremeno v prospech bytového domu, ktorý bol postavený bez stavebného povolenia a je užívaný bez kolaudačného rozhodnutia; obmedzenie vlastníckeho práva žalobcov nebolo vykonané ani na základe zákona, pretože v napádanom ustanovení § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov absentuje zakotvenie ústavných garancií obmedzenia vlastníckeho práva, t. j. absentuje úprava, že vecné bremeno môže byť zriadené len v nevyhnutnej miere, vo verejnom záujme a za náhradu; a napokon podľa okresného súdu v danom prípade aplikovaný § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov je neústavný z dôvodu, že nerieši otázku primeranej náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva.

7. V súvislosti s uvedeným okresný súd v návrhu tiež uviedol:

«Nútené obmedzenie vlastníckeho práva žalobcov aplikáciou § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov v tomto prípade nespĺňa ani jednu z podmienok vymedzených Ústavou SR na nútené obmedzenie vlastníckeho práva. Nútené obmedzenie vlastníckeho práva je pritom podľa čl. 20 ods. 4 Ústavy SR možné „iba“ za kumulatívneho splnenia všetkých

štyroch podmienok, čo znamená, že ak nie je splnená čo i len jedna z nich, nie je takýto zásah do vlastníckeho práva ústavne odôvodnený a teda možný.

Nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere ...

... Správa katastra Pezinok zapísala vecné bremeno podľa ust. § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov k celému pozemku KN-C pare. č. 2045/25 v prospech vlastníkov bytov a nebytových priestorov v bytovom dome súp. č. 3803. Vecné bremeno bolo tak zriadené k celému pozemku a nie len k časti pozemku, na ktorej stojí daný bytový dom. Takouto aplikáciou § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov sa vlastnícke právo vlastníka pozemku neobmedzuje len v nevyhnutnej miere a teda k časti pozemku, na ktorej stojí daný bytový dom, ale k celému pozemku a to bez ohľadu na to, na akej veľkej časti pozemku stojí dotknutá stavba (napr. stavba by mohla stáť len na malej časti celého pozemku). ...

Nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba vo verejnom záujme... O obmedzení vo verejnom záujme sa v predmetnej veci nedá hovoriť. Je verejným záujmom vlastníctvo bytov a nebytových priestorov a ich užívanie v stavbe bez stavebného povolenia a kolaudačného rozhodnutia? ...

... užívanie bytov alebo nebytových priestorov v stavbe bez stavebného povolenia a kolaudačného rozhodnutia ohrozuje záujem spoločnosti a nemôže byť verejným záujmom, ku ktorému smeruje obmedzenie vlastníckeho práva žalobcov. ...»

8. Namietaný nesúlاد § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov s čl. 13 ods. 4 v spojení s čl. 7 ods. 5 ústavy okresný súd odôvodnil takto:

«Ústava SR v čl. 13 ods. 4 ustanovuje ďalšie limity pre prípadné obmedzenie základných práv a slobôd a teda aj vlastníckeho práva. Aj pri obmedzovaní vlastníckeho práva sa musí dbať na podstatu a zmysel vlastníckeho práva a dané obmedzenie sa môže použiť len na ustanovený cieľ.

Aplikáciou ust. § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov sa hrubo potiera zmysel vlastníckeho práva vlastníka pozemku, ktorým je právo vlastníka pozemku pozemok užívať, požívať z neho plody, ako aj s pozemkom disponovať. Takýto hrubý zásah do vlastníckeho práva vlastníkovi pozemku v prvom rade bráni alebo až znemožňuje pozemok ďalej užívať a brať z neho plody a v druhom rade znemožňuje aj disponovať s pozemkom tak, aby to nebolo za zjavne znevýhodnených finančných podmienok. Takýto hrubý zásah do

vlastníckeho práva je z pohľadu vlastníka pozemku ešte horší ako vyvlastnenie, pretože vlastník pozemku za pozemok aj naďalej platí daň z pozemkov a pritom z pozemku vôbec nemá alebo má len veľmi obmedzené úžitky. ...

V čl. 7 ods. 5 Ústavy SR sa ustanovuje prednosť konkrétne vymedzených medzinárodných zmlúv pred zákonmi. ...

Žalobcovia v zmysle vyššie uvedeného majú za to, že obmedzenie ich vlastníckeho práva aplikáciou ust. § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov bolo vykonané v rozpore s čl. 7 ods. 5 Ústavy SR. ...

Ust. § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov žalobcovia považujú za pozostatok minulosti z obdobia neslobody, ktorý v dnešných demokratických podmienkach a pri rešpektovaní medzinárodnoprávneho štandardu vlastníckeho práva nemá žiadne opodstatnenie... V základných občianskoprávných úpravách členských štátov Európskej únie patriacich ku kontinentálnemu právnemu systému vlastnícky režim nehnuteľnosti spravidla určuje rímskoprávna zásada „superficies sólo cedit“, podľa ktorej podstatnou súčasťou pozemku je aj na ňom zriadená stavba... Napriek zmeneným spoločensko-ekonomickým podmienkam od novembra 1989 stále nedošlo v podmienkach Slovenskej republiky k návratu právnej úpravy k zásade „superficies sólo cedit“ a z tohto dôvodu žalobcovia majú za to, že zo strany Slovenskej republiky dochádza k porušovaniu medzinárodno-právneho štandardu ochrany vlastníckeho práva.»

9. Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd rozhoduje o súlade zákonov s ústavou... a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

10. Ústavný súd každý návrh na začatie konania v akomkoľvek druhu konania pred ním podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dané dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Podľa § 25 ods. 2

zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť. Ak takéto nedostatky, resp. dôvody na odmietnutie ústavný súd nezistí pri predbežnom prerokovaní návrhu podľa § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde, návrh prijme na ďalšie konanie a v rozhodnutí o veci samej vysloví (ne)ústavnosť právneho predpisu (alebo jeho ustanovenia).

11. Podľa § 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde ústavný súd začne konanie, ak návrh podá súd, „v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou“.

12. Ústavný súd vo svojej judikatúre k čl. 144 ods. 2 ústavy pripomína, že účelom tohto ustanovenia je otvorenie priestoru pre ústavný dialóg medzi všeobecnými súdmi a ústavným súdom a vo všeobecnej rovine zistenie vnútornej bezrozpornosti právneho poriadku a ochrana ústavnosti, teda zabránenie vzniku napätia, ktoré by pramenilo z povinnosti súdu aplikovať zákon nesúladný s nadradeným právom. Týmto účelom konkrétnej kontroly ústavnosti je zároveň vymedzený i rozsah oprávnenia všeobecného súdu, ktorý je odlišný od ostatných privilegovaných navrhovateľov uvedených v čl. 130 ods. 1 písm. a) až e) ústavy. V dôsledku toho ústavný súd už od počiatku vo svojej judikatúre zdôrazňoval súvislosť medzi prerokúvaním konkrétnej veci a uplatnením navrhovanej právomoci podľa čl. 144 ods. 2 ústavy (porov. už PL. ÚS 1/93, č. 6/93, ako aj PL. ÚS 7/04, č. 112/2004 a PL. ÚS 28/05, č. 49/2005 v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky).

13. Uvedené konkrétne znamená, že všeobecný súd je oprávnený napadnúť len také ustanovenie zákona, ktorého použitie (teda nutnosť subsumpcie zisteného skutkového stavu pod právnu normu vyjadrenú v danom ustanovení) možno v konaní pred všeobecným súdom rozumne očakávať (PL. ÚS 12/2012, PL. ÚS 6/2014); predpokladom je teda tzv. prejudicialita napadnutej normy v konaní všeobecného súdu. Prejudicialita chýba, ak je

zjavné, že aplikácia napadnutého ustanovenia v konaní všeobecného súdu neprichádza do úvahy. V súlade s konštatovanou judikatúrou ústavného súdu, podľa ktorej sú to všeobecné súdy, ktoré sú primárne zodpovedné za výklad podústavného práva, je nepochybne v prvom rade úlohou všeobecného súdu, ktorý podáva ústavnému súdu svoj návrh, aby posúdil prejudicialitu napádaného ustanovenia a na účely konania pred ústavným súdom ju náležite odôvodnil (porov. § 20 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Povinnosťou všeobecného súdu je tak predstaviť ústavnému súdu nielen skutkový stav, z ktorého pri svojom rozhodovaní vychádza alebo bude vychádzať, ale predstaviť mu aj predbežné právne posúdenie takto zisteného skutkového stavu. Z úvah všeobecného súdu pritom musí byť zrejmé, že práve napadnutá právna norma ho núti viesť k určitému výsledku, ktorý je ústavne neakceptovateľný, a že táto norma je povinnou (nevyhnutnou) súčasťou právneho poriadku. Ústavný súd si vo svojej už citovanej judikatúre od počiatku vyhradzuje právo tieto závery všeobecného súdu pri predbežnom prerokovaní jeho návrhu preskúmať a samostatne posúdiť prejudicialitu (aplikovateľnosť) napadnutého ustanovenia vo veci, z ktorej návrh všeobecného súdu vzišiel (porov. napr. PL. ÚS 12/2012, ods. 31 až 34, PL. ÚS 6/2014).

14. Všeobecný súd sa na ústavný súd má (a smie) obracať len po tom, ak sám podrobne posúdi ústavnosť sporného ustanovenia a zistí, že nie je schopný dosiahnuť ústavne súladného riešenia v danej kauze výkladom. Pri tomto posudzovaní má vziať do úvahy celú judikatúru a literatúru, ktorá sa na danú vec vzťahuje.

15. Zo súvisiaceho súdneho spisu vedeného okresným súdom pod sp. zn. 4 C 29/08 (pôvodne bolo toto konanie vedené pod sp. zn. 5 C 212/02) ústavný súd zistil, že žalobcovia sa návrhom podaným 12. apríla 2002 domáhali voči žalovaným odstránenia ich neoprávnenej stavby postavenej na spornom pozemku žalobcov bez ich súhlasu. Neskôr v priebehu konania sa žalobcovia návrhom podaným okresnému súdu 19. januára 2012 domáhali pripustenia zmeny žalobného petitu, a to tak, aby okresný súd rozhodol o zriadení vecného bremena zaťažujúceho ich sporný pozemok v prospech vlastníkov bytov a nebytových priestorov v bytovom dome postavenom bez ich súhlasu na tomto ich spornom pozemku a súčasne aby týchto vlastníkov oprávnených z tohto vecného bremena zaviazal na úhradu za jeho užívanie, pričom okresný súd navrhovanú zmenu v tomto znení

pripustil uznesením č. k. 4 C 29/08-1124 zo 14. marca 2012. Neskôr vzhľadom na skutočnosť, že Katastrálny úrad v Bratislave (ďalej len „katastrálny úrad“) rozhodnutím č. k. Xo 43/12-BP z 30. júla 2012 (právoplatné 15. novembra 2012, ktoré bolo podľa poučenia preskúmateľné súdom, pozn.) zriadil vecné bremeno k spornému pozemku žalobcov podľa § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov, sa žalobcovia ďalším návrhom podaným okresnému súdu 29. októbra 2014 domáhali opätovnej zmeny žalobného petitu, a to tak, aby okresný súd rozhodol o povinnosti žalovaných poskytnúť žalobcom náhradu za vecné bremeno zriadené na ich pozemku podľa § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov. Túto zmenu okresný súd pripustil uznesením č. k. 4 C 29/08-1468 z 21. januára 2015.

16. Z uvedeného vyplýva, že v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 4 C 29/08 nie je predmetom spornosť (ústavnosť a zákonnosť) zriadenia vecného bremena k pozemku žalobcov podľa § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov, ktoré bolo zriadené už právoplatným správnym rozhodnutím príslušného katastrálneho úradu, ale jeho predmetom je už iba priznanie finančnej náhrady žalobcom za zriadenie tohto vecného bremena, ktorého ústavnosť zriadenia okresný súd vzhľadom na takto vymedzený predmet konania nemôže v tomto konaní skúmať ani ako predbežnú otázku, ktorá bola už právoplatne posúdená správnym rozhodnutím. Takého súdneho prieskumu sa však žalobcovia nedomáhali, hoci mohli. Inými slovami, preskúmanie ústavne súladnej aplikácie ustanovenia § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov pojednávajúceho o zriadení vecného bremena by prichádzalo do úvahy iba v konaní, predmetom ktorého by bolo rozhodovanie o zriadení vecného bremena alebo v konaní o zákonnosť prieskumu správneho rozhodnutia o jeho zriadení.

17. Podľa ústavného súdu v súvislosti s rozhodovacou činnosťou okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 29/08 žalobcovia v žalobnom petite nespochybňujú zriadenie vecného bremena ako takého, t. j. nedomáhajú sa jeho zriadenia alebo zrušenia z titulu jeho neústavnosti, ale toto vecné bremeno akceptujú ako fakt a v súvislosti s jeho zriadením sa v konaní pred okresným súdom v intenciách uznesenia č. k. 4 C 29/08-1468 z 21. januára 2015 v súčasnosti domáhajú iba priznania im finančnej satisfakcie za jeho zriadenie, keďže jeho zriadením došlo k obmedzeniu ich vlastníckeho práva.

18. Vzhľadom na uvedené podľa názoru ústavného súdu akýkoľvek jeho výrok, či už o súlade alebo o nesúlade § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov s označenými článkami ústavy, nebude mať vplyv na rozhodnutie okresného súdu v tejto veci, ktorého zákonnou úlohou v súlade so žalobným petitom nie je rozhodnúť o zriadení alebo zrušení vecného bremena, ale jeho úlohou je rozhodnúť a svoje rozhodnutie aj náležite odôvodniť v tom smere, či žalobcom prináleží alebo neprináleží nimi požadovaná finančná náhrada za vecné bremeno zriadené podľa § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov v intenciách čl. 20 ods. 4 ústavy (rozhodnutie môže byť následne v intenciách žalobného petitu objektom kontroly ústavnosti v konaní podľa čl. 127 ústavy, pozn.).

19. Inými slovami, okresným súdom iniciované konanie o súlade podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy nesúvisí s jeho rozhodovacou činnosťou, tak ako to vyplýva z dikcie § 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde, preto okresný súd v tomto smere nebol oprávnený iniciovať toto konanie na ústavnom súde, ktorý z toho dôvodu rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. decembra 2016